

Rada Fundacji:
Danuta Przywara - Przewodnicząca
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz Cezary Kamiński
Witolda Ewa Osiałyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Miroslaw Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:
Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, dn. 11.04.2022

L.Dz. 56/2022

Sz. P. Aleksander Pocięj

Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji

Senat RP

email: kpcpp@senat.gov.pl

Szanowny Panie,

Niniejszym przedstawiam propozycje Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka zmian do ustawy z dnia 8 kwietnia 2022 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw (druk nr 692)

1. Propozycja poprawki do art. 1 pkt 1 projektu poprzez (rozszerzenie zakresu podmiotowego specustawy o członków rodzin obywateli Ukrainy poprzez zmianę brzmienia art. 1 ust. 2 specustawy)

„2. Ilekroć w ustawie jest mowa o obywatelu Ukrainy, rozumie się przez to małżonka, wstępnego oraz zstępnego obywatela Ukrainy, który nie jest obywatelem polskim.”

Uzasadnienie:

Propozycja dotyczy objęcia przepisami ustawy członków rodzin obywateli ukraińskich, którzy przybyli do Polski a nie mają obywatelstwa ukraińskiego, jak również posiadają obywatelstwo ukraińskie, ale przybyli do Polski w celu dołączenia do przebywającej tu rodziny, przy czym ich przyjazd nie był bezpośrednio związany z konfliktem zbrojnym (np. przybyli do Polski bezpośrednio przez rozpoczęciem konfliktu zbrojnego czy dołączyli do przebywającej w Polsce rodziny po krótkotrwałym pobycie za granicą np. w delegacji).

Proponowana zmiana ma na celu zachowanie jedności rodziny poprzez ujednoczenie statusu pobytowego całej, wspólnie przebywającej w Polsce rodziny. Należy podkreślić, że różnicowanie sytuacji prawnej bliskich członków tej samej rodziny będzie powodować niepokój i problemy po stronie samych cudzoziemców, ale także po stronie organów państwa (może wystąpić konieczność prowadzenia dwóch różnych postępowań wobec dziecka i wobec rodzica, będą oni mieć różny status, różny okres ważnego pobytu i różne uprawnienia).

2. Propozycja zmiany art. 1 pkt 26 (poprzez zmianę art. 42 ustawy i dodanie ust. 14)

„14. W okresie od dnia 24 lutego 2022 r. do dnia 31 grudnia 2022 r. wobec obywateli Ukrainy nie stosuje się przepisu art. 100 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.”

Uzasadnienie:

Propozycja dotyczy umożliwienia obywatelom Ukrainy, którzy przebywają na terytorium Polski, a którym zakończył się legalny pobyt, skutecznego złożenia wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy. Takie osoby nadal bowiem przebywają na terytorium Polski, nie są objęte przepisami specustawy, a w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, nie mogą lub nie chcą tam powrócić. Wprowadzenie takiej regulacji, umożliwi obywatelom Ukrainy skorzystanie z możliwości legalizacji pobytu w formie, której skutki będą względnie neutralne finansowo dla budżetu państwa (w przeciwieństwie do ewentualnego objęcia zakresem specustawy czy też korzystania z procedury o udzielenie ochrony międzynarodowej lub zezwolenia na pobyt humanitarny lub pobyt tolerowany w ramach procedur w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu).

3. Propozycja zmiany do art. 10 pkt 1) w zakresie zniesienia obowiązku przeprowadzenia przesłuchania wnioskodawcy ubiegającego się o udzielenie ochrony międzynarodowej w przypadku złożenia kolejnego wniosku

„1) w art. 44 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Organ prowadzący postępowanie w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej przesłuchuje wnioskodawcę w celu wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym umożliwia mu złożenie dodatkowych wyjaśnień dotyczących niespójności lub sprzeczności w jego oświadczeniach, organ może odstąpić od przesłuchania gdy zachodzi okoliczność, o której mowa w art. 38 ust. 2 pkt 3. ”;

Uzasadnienie:

Proponowana zmiana dotyczy wprowadzenia jedynie możliwości odstąpienia przez organ od przeprowadzenia przesłuchania w przypadku złożenia kolejnego wniosku, w miejsce obligatoryjnego odstąpienia od przesłuchania.

Propozycję tę motywujemy tym, że wstępna ocena tego, czy w danej sprawie pojawiły się nowe elementy znacząco zwiększające szansę na uzyskanie ochrony międzynarodowej, dokonywana jest zazwyczaj na podstawie zeznań cudzoziemca przedstawionych przy składaniu kolejnego wniosku. Zeznania te mają z natury rzeczy charakter skrótowy i zazwyczaj cudzoziemiec ma możliwość tylko ogólnego przedstawienia przyczyn ubiegania się o ochronę międzynarodową. W takiej sytuacji cudzoziemiec powinien mieć możliwość złożenia pełnych zeznań w przypadku, gdyby zdaniem organu jednak zaszła potrzeba wyjaśnienia pewnych okoliczności jedynie wspomnianych czy wstępnie zaznaczonych we wniosku a wymagających rozszerzenia czy doprecyzowania. Tak samo sam cudzoziemiec powinien mieć możliwość wypowiedzenia się w trakcie pełnego przesłuchania, w przypadku, gdyby uznał, że podczas składania kolejnego wniosku nie miał możliwości wystarczającego wypowiedzenia się co do nowych elementów jego sprawy.

4. Propozycja skreślenia art. 14

Uzasadnienie

Powołany przepis ustawy uchyla art. 15z⁸ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, z późn. zm.).

Proponowana przez HFPC zmiana polega na pozostawieniu w mocy przepisu przedłużającego do 30. dnia po odwołaniu stanu epidemii terminu na korzystanie z opieki zdrowotnej i świadczeń socjalnych przez cudzoziemców, ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, którym termin ten upływa w trakcie epidemii. Propozycja dotyczy przede wszystkim o osób, którym wydano ostateczną decyzję o odmowie udzielenia ochrony międzynarodowej. O ile osoby te nie są już uznawane za wnioskodawców, o tyle na podstawie art. 15z ustawy z dnia 2 marca 2020 r. termin na opuszczenie przez nich terytorium RP przedłuża się do 30 dnia po odwołaniu stanu epidemii. W okresie tym osoby te nie mają prawa do podjęcia legalnego zatrudnienia. A zatem, wyjątkowo, osoby te powinny mieć możliwość do korzystania z opieki zdrowotnej i świadczeń socjalnych, tak aby mieć środki na swoje utrzymanie.

5. Propozycja zmiany art. 17 pkt 11 lit a (dot. art. 186 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach)

„9) bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie tego zezwolenia przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wiza krajowej wydanej w celu, o którym mowa w art. 60 ust. 1 pkt 23.”

oraz wykreślenie lit. b (dodającego art. 186 ust. 5 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach)

Uzasadnienie

Proponowaną regulację uznać należy za korzystną, aczkolwiek zbędna wydaje się procedura wskazywania przez Ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, obywatelstwa, których posiadanie uprawnia do ubiegania się o udzielenie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 9. Bowiem wiza krajowa wskazana w art. 60 ust. 1 pkt 23 wydawana jest wyjątkowo, jest to wiza wydawana celem przyjazdu ze względów humanitarnych, z uwagi na interes państwa lub zobowiązania międzynarodowe. Tym samym zbędne jest wtórne potwierdzanie obywateli jakich państw powinni mieć możliwość korzystania z uproszczonej procedury ubiegania się o zezwolenie na pobyt czasowy. Państwo polskie bowiem poprzez samą okoliczność wydania takiej wiza potwierdziło, że jej wydanie leży w jego interesie. Ponadto poszerzenie katalogu cudzoziemców posiadających wiza humanitarne, którzy będą mogli ubiegać się o nowe zezwolenie na pobyt czasowy, w praktyce spowoduje, że nie będą zmuszeni korzystać z przymusowych form legalizacji (jak ochrona międzynarodowa), a tym samym skutki ekonomiczne wprowadzenia takiego rozwiązania będą korzystne dla budżetu państwa.

Z poważaniem,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
WICEPREZES ZARZĄDU

Piotr Kładoczny
Piotr Kładoczny